

Asia: VN/25123/2024

Kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia koskeva suunnitelma

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

John Nurmisen Säätiö kiittää mahdollisuudesta lausua kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia koskevasta suunnitelmasta.

EU:n ennallistamisasetuksen tavoitteena on pysäyttää luontokato ja parantaa luonnon monimuotoisuutta koko Euroopan unionin alueella. Asetus edellyttää jäsenvaltioita laatimaan kansallisen ennallistamis-suunnitelman, jossa esitetään toimenpiteet ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi. Asetus edellyttää, että kansallinen ennallistamissuunnitelma kattaa ajanjakson vuoteen 2050 saakka ja siinä on asetettava tarkemmat tavoitteet ja määriteltävä toimet vuosille 2030 ja 2040. Ennallistamissuunnitelmasta toteutettavan, lain mukaisen ympäristöarvioinnin tavoitteena on muun muassa edistää tietoon pohjautuvaa suunnittelua ja päätöksentekoa.

Arviointiprosessi ja osallistaminen

Ympäristöarviointia koskeva suunnitelma on selkeä ja siitä saa yleiskuvan arviointiprosessin etenemisestä. Yksi ympäristövaikutusten arvioinnin tavoitteista on tuottaa tietoa kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimista varten, mutta suunnitelma ei kuitenkaan kuvaa, miten arvioinnissa saatu tieto käytännössä otetaan huomioon osana suunnitelmaa. Lisäksi ennallistamissuunnitelman sekä toimenpiteiden vaikutusten arvioinnin keskeinen työkalu, Suomen ympäristökeskuksen laatima arviointilomake, ei ole liitteenä lausuttavana olevassa arviointisuunnitelmassa. John Nurmisen Säätiö toivookin, että sidosryhmille olisi mahdollista antaa palautetta myös arvioinnin työkaluna käytettävästä lomakkeesta.

John Nurmisen Säätiö pitää tärkeänä myös, että sidosryhmien tosiasiallisen vaikuttamisen mahdollistava kuulemisen oikea-aikaisuus toteutuu, että osallistamisen ja palautteen käsittelyn prosessit ovat avoimia ja läpinäkyviä, ja että vuorovaikutteinen osallistaminen toteutuu jo arviointiprosessin aikana eikä vasta suunnitelman ja ympäristöselostuksen valmistuttua.

Ympäristövaikutusten tunnistaminen ja arviointi suunnitellaan toteutettaviksi teemaryhmissä ja ryhmien välisessä yhteistyössä. John Nurmisen Säätiö korostaa alueiden ja vaikutusten kytkeytyneisyyttä toisiinsa ja erityisesti Itämeren ja vesistöjen osalta valuma-alueen ja valuma-alue toimien suurta merkitystä meri- ja vesiluonnon tilaan, ja pitää tästä näkökulmasta erityisen tärkeänä teemaryhmien välistä yhteistyötä vaikutusten arvioinnissa.

Arviointisuunnitelman sisältö

Ennallistamisasetus asettaa sitovia tavoitteita maa- ja sisävesialueiden sekä merialueiden luontotyyppien tilan parantamiselle. Jäsenvaltiokohtaiset ennallistamistavoitteet tarkennetaan kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa, jossa jäsenvaltio päättää ennallistettavien alueiden määrästä ja toimien tarkemmasta aikataulusta. John Nurmisen Säätiö katsoo, että EU:n biodiversiteettistrategian ja ennallistamisasetuksen mukaiset toimet ja tavoitteet, jotka edistävät luonnon monimuotoisuuden palauttamista, ilmastonmuutoksen hillintää ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumista ovat välttämättömiä toteuttaa viipymättä niin ruokaturvan kuin yhteiskuntien kestävän tulevaisuuden kannalta.

Ympäristövaikutusten arviointi kohdistuu koko suunnitelmaan, yksittäisiin toimenpiteisiin sekä niitä koskeviin vaihtoehtoihin. Arvioituja vaikutuksia verrataan nykytilaan ja kehitykseen ilman kansallisen ennallistamissuunnitelman toimia.

John Nurmisen Säätiö haluaa kiinnittää huomiota nykytilan arviointia koskeviin, tunnistettuihin tietopuutteisiin, esimerkiksi vesien- ja merenhoidon tila-arvioiden nykyiset indikaattorit kuvaavat huonosti humuskuormituksen ja veden tummumisen vaikutuksia vesistöissä ja rannikkovesissä. Myös esimerkiksi VELMU-kartoitusten tuottama meriluontotieto pohjautuu osin jo lähes 20 vuotta vanhaan aineistoon, joten arvioinnissa käytettävän nykytilan osalta tulisi huomioida luonnon tilassa ilmastonmuutoksen myötä jo tapahtuneita muutoksia. Sama koskee kalakanta-arvioita, joiden osalta korostuu tarve tutkimustiedolle käynnissä olevien ympäristömuutosten vaikutuksista esimerkiksi ravintoverkkoihin ja sitä kautta kalakantojen tilaan.

Säätiö pitää hyvänä, että arviointisuunnitelmassa esitetään tarkasteltavaksi, missä määrin toimenpiteitä toteutetaan jo osana nykyisiä luonnon monimuotoisuuden edistämiseen tähtääviä ohjelmia (esim. Helmi-, METSO-, NOUSU- ja Ahti-ohjelmat). EU:n biodiversiteettistrategian ja ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää nykyisissä ohjelmissa toteutettavien, luontoarvoja vahvistavien toimenpiteiden jatkamista tehokkaasti ja riittävin resurssein, mutta myös

täydentämistä uusin toimin. Jotta toimien vaikuttavuus ja jatkuvuus voitaisiin turvata myös pitkällä aikavälillä, tulisi nykyisillä ohjelmilla olla tavoitteiden toteutumisen kannalta riittävä rahoitus, ottaen huomioon asetuksen mukaisen ennallistamissuunnitelman kattama ajanjakso. Luontokadon pysäyttäminen ja ennallistamissetuksen tavoitteiden toteutuminen ei myöskään voi nojata yksinomaan vapaaehtoisuuteen, vaan vaikutusten pysyvyyden ja jatkuvuuden varmistamisen tueksi tarvitaan lainsäädäntöä.

Ennallistamissuunnitelman toteutumisen edistämiseksi säätiö esittää, että suunnitelman vaikutusten arviointiin sisällytetään myös tavoitteiden toteutumisen arviointi. Nykyisten ohjelmien kautta toteutettavien, luonnon tilaa parantavien toimien vaikuttavuus ja jatkuvuus on suoraan riippuvainen ohjelmille osoitetuista resursseista. Arvioinnissa tulisikin tarkastella myös vaihtoehtoa, jossa nykyisten ohjelmien vapaaehtoisuuteen perustuvat toimet eivät toteudu suunnitellusti, ja valmisteilla olevassa ennallistamissuunnitelmassa tulisi selkeästi esittää riittävät täydentävät toimenpiteet myös tämän riskin toteutuessa.

Ennallistamissuunnitelmassa on esitettävä tiedot tuista, jotka ovat ennallistamissetuksen tavoitteiden ja velvoitteiden täyttämisen kannalta haitallisia. John Nurmisen Säätiö esittää, että myös ympäristövaikutusten arvioinnissa otetaan huomioon ennallistamissetuksen tavoitteiden täyttämisen kannalta haitallisten tukien vaikutukset toimien ja tavoitteiden toteutumiseen ja vaikuttavuuteen.

Lisäksi ennallistamissuunnitelman taloudellisten vaikutusten tarkastelussa tulisi ennallistamistoimien kustannusten lisäksi ottaa huomioon myös ennallistamisen toteuttamisesta koituvat taloudelliset hyödyt samoin kuin toimien tekemättä jättämisen kustannukset pitkällä aikavälillä.

Arrakoski-Engardt Annamari
John Nurmisen Säätiö sr

Mäki Miina
John Nurmisen Säätiö sr